

Το Μανιφέστο του Ventotene, η Ελλάδα, η Κύπρος και η Ευρωπαϊκή Ένωση

Paola Maria Minucci - Δημήτρης Δεληολάνης

Η παρουσίαση για πρώτη φορά στο κοινό της Κύπρου των κειμένων του μεγάλου ευρωπαϊστή Altiero Spinelli έχει ιδιαίτερη σημασία. Ο στοχασμός του Spinelli, πράγματι, αποκτά ειδική βαρύτητα στην Κύπρο, που είναι η μόνη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ακόμη υφίσταται τη στρατιωτική κατοχή μεγάλου μέρους του εδάφους της. Μια κατάφορη παραβίαση του ευρωπαϊκού ιδεώδους της ελευθερίας, της δημοκρατίας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που διακηρύσσονται σε σαφήνεια στο «Μανιφέστο της Βεντοτένε» και που στη συνέχεια απετέλεσαν θεμελιώδεις αξίες της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας αρχικά, και της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη συνέχεια.

Ο Spinelli κατέληξε στο ευρωπαϊκό ιδεώδες όταν στην ατζέντα της πολιτικής επικαιρότητας της Ευρώπης κυριαρχούσαν διαμετρικά αντίθετες πολιτικές ιδέες. Ο ίδιος ο Ιταλός στοχαστής, στέλεχος του εκτός νόμου Ιταλικού Κομμουνιστικού Κόμματος, είχε γνωρίσει από κοντά την λαίλαπα του φασιστικού καθεστώτος και μπόρεσε με εξαιρετική διαύγεια να αποδεσμευτεί από τα ασφυκτικά ιδεολογικά πλαίσια του κυρίαρχου τότε ολοκληρωτισμού. Η διαίσθηση ότι η ενωμένη Ευρώπη δεν μπορούσε παρά να είναι δημοκρατική και πλουραλιστική, αλλιώς θα αναιρούσε τον ίδιο τον εαυτό της, αποτελεί σταθμό στην περαιτέρω πολιτική επεξεργασία όχι μόνον σε ό,τι αφορά το φιλελεύθερο και καθολικό φιλοευρωπαϊκό ρεύμα, αλλά και για την ίδια την αριστερά. Η οποία, εν απουσία, του Spinelli, κινδύνευε να βρεθεί εκτός των διαδικασιών που μεταπολεμικά οδήγησαν στην οικοδόμηση της ενιαίας Ευρώπης.

Δημοκρατία, ελευθερία, σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν είναι ιδέες πρωτόγνωρες για την Κύπρο. Η Κυπριακή Δημοκρατία, που γεννήθηκε χάρη σε σκληρό κι επώδυνο ανταποικιακό αγώνα, κατάφερε να διασφαλίσει τους δημοκρατικούς θεσμούς και την ελευθερία των πολιτών της ακόμη και όταν στην ευρύτερη περιοχή της ανατολικής Μεσογείου κυριαρχούσαν ανελεύθερα στρατιωτικά καθεστώτα που την επιβουλεύονταν. Η Κυπριακή Δημοκρατία έδωσε μάχη για να προστατεύσει τα ανθρωπίνια δικαιώματα των πολιτών της ακόμη κι όταν φυσούσε ορμητικά ο άνεμος της μισαλλοδοξίας και του φυλετικού μίσους.

Η Κυπριακή Δημοκρατία, με άλλα λόγια, είχε ήδη πλήρως υιοθετήσει τις ευρωπαϊκές αξίες πολύ πριν την επίσημη ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Ένωση την πρώτη Μαΐου 2004.

Δικαιολογημένα, λοιπόν, ο τότε Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, ο αείμνηστος Τάσος Παπαδόπουλος, χαρακτήρισε την ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ως την πλέον σημαντική στιγμή της πρόσφατης ιστορίας της Κύπρου μετά την ανακήρυξη ανεξαρτησίας το 1960.

Η Κύπρος εντάχθηκε, λοιπόν, στην ενωμένη Ευρώπη με το κεφάλι ψηλά, έχοντας εκπληρώσει στο ακέραιο όλες τις δεσμεύσεις της, τόσο στο πολιτικό όσο και στο οικονομικό επίπεδο. Ως επιβεβαίωση, ήρθε την πρώτη Ιανουαρίου 2008 και η ένταξη στην ευρωζώνη.

Ως χώρα μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Κύπρος όχι μόνον ενίσχυσε τη θέση της απέναντι σε όσους την επιβουλεύονται, αλλά έθεσε εκ των πραγμάτων και νέες, ευρωπαϊκές, παραμέτρους για την επίλυση του Κυπριακού. Δεν είναι τυχαίο, πράγματι, ότι ένας από τους λόγους που οδήγησαν τους Ελληνοκυπρίους να εκφράσουν σε μεγάλο ποσοστό την αντίθεση τους προς ο προτεινόμενο σχέδιο Αννάν ήταν το γεγονός ότι το σχέδιο αυτό προέβλεπε πολυάριθμες και σημαντικές αποκλίσεις όχι μόνον από τους ευρωπαϊκούς κανόνες, αλλά και από τα ίδια τα ευρωπαϊκά ιδεώδη.

Ήδη τη στιγμή της ένταξης η Ευρώπη, με το πρωτόκολλο 10, κατέστησε σαφές ότι εντάχθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση όλη η Κύπρος και όχι μόνον τα εδάφη υπό τον έλεγχο της νόμιμης κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η εφαρμογή των ευρωπαϊκών κανόνων στα κατεχόμενα αναστέλλεται, εν όψει μιας οριστικής, βιώσιμης και δίκαιης λύσης της Κυπριακού προβλήματος. Οι Τουρκοκύπριοι πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας, παρόλο που δεν τους επετράπη από την τότε ηγεσία τους να συμμετάσχουν στις προενταξιακές διαδικασίες στα πλαίσια της αντιπροσωπείας της Κυπριακής Δημοκρατίας, είναι πλέον ευρωπαίοι πολίτες, με όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που αυτό συνεπάγεται.

Αυτή είναι η νέα δυναμική που η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση αποδίδει στις επίμονες προσπάθειες της κυπριακής κυβέρνησης για επίλυση του Κυπριακού κι επανένωση της χώρας. Είναι σαφές ότι στην αναζήτηση αυτής της λύσης τα ευρωπαϊκά ιδεώδη αποκτούν ιδιαίτερο βάρος και ο,τι οποιαδήποτε πρόταση περί «αποκλίσεων» φαντάζει ολοένα και πιο εξωπραγματική και ανεδαφική. Η νέα, ενιαία Κύπρος που θα γεννηθεί με την αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων κατοχής, δεν μπορεί παρά να είναι ευρωπαϊκή.

Είναι η ευτυχής κατάληξη μιας μακράς πορείας που ξεκίνησε το 1939 στο μικρό ιταλικό νησί Βεντοτένε, όταν τρεις αντιφασίστες εκτοπισμένοι,

έναν σοσιαλιστή, έναν κομμουνιστή κι έναν φιλελεύθερο ισραηλίτη,
κατάφεραν να οραματιστούν το μέλλον της Ευρώπης.